

Sygn. akt II Ca 949/14

POSTANOWIENIE

Dnia 20 października 2014 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Magdalena Bajor-Nadolska

Sędziowie: SSO Beata Piwko (spr.)

SSO Sławomir Buras

Protokolant: protokolant sądowy Beata Wodecka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 października 2014 r. sprawy

z wniosku D. M.

z udziałem E. S., M. M. (1), M. S. (1), Ł. G., J. M. (1), M. M. (2), M. S. (2), G. M., K. S.

o dział spadku

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Starachowicach

z dnia 24 kwietnia 2014 r. sygn. akt I Ns 308/12

postanawia: oddalić apelację, orzec, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt II Ca 949/14

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Starachowicach postanowieniem z dnia 24 kwietnia 2014 r. w sprawie sygn. akt I Ns 308/12, w pkt. I. ustalił, że w skład działu spadku po S.i J.małżonkach M.wchodzi: a) własność nieruchomości położonej w miejscowości M.gmina P.o powierzchni 0,5700 ha o nr ewidencyjnym(...), oznaczona na wypisie z rejestru gruntów i kopii mapy ewidencji gruntów Starostwa Powiatowego w S.sporządzonym przez Starostwo Powiatowe w S.w dniu 11 kwietnia 2012 roku za numerem(...)- objęta Aktem Własności Ziemi, sporządzonym przez Wydział(...)w S.w dniu 26 czerwca 1973 r. za numerem (...)b) własność nieruchomości położonej w miejscowości S., gmina P.o pow. 23400 ha: o nr ewidencyjnych(...)o pow. 1.0300 ha, (...)o pow. 0.1900 ha, (...)o pow. 0.4500 ha, (...)o pow. 0.5700 ha,(...)o pow. 0.0400, (...)o pow. 0.0600 ha, oznaczona na wypisie z rejestru gruntów i kopii mapy ewidencyjnej gruntów Starostwa Powiatowego w S.w dniu 11 kwietnia 2012 r. za numerem (...)- objęta Aktem Własności Ziemi sporządzonym przez wydział (...)w S.w dniu 25 maja 1973 r. za numerem (...); w pkt II. dokonał działu spadku po S.i J.małżonkach M.opisanego powyżej, w ten sposób, że opisaną w pkt I a i b własność nieruchomości przyznał na rzecz D. M., syna S.i J.; w pkt IV. zasądził od D. M.na rzecz G. M.kwotę 15.234,39 zł tytułem spłaty; w pkt IV. zasądził od D. M.na rzecz J. M. (1)kwotę 31.869,76 zł tytułem spłaty; w pkt V. wartość przedmiotu działu spadku określił na kwotę 142.187,62 zł w pkt VI. L.G., M. M. (2), M. M. (1), E. S., K. S., M. S. (2)i M. S. (1)uznał za zaspokojonych w przedmiocie działu spadku objętego niniejszym postępowania; w pkt VII pobrał od D. M.na rzecz Skarbu Państwa kwotę 705,71 zł, w pkt VIII pobrał od G. M.na rzecz Skarbu Państwa kwotę 705,71 zł tytułem zwrotu wydatków pokrytych tymczasowo

przez Skarb Państwa; w pkt IX pobrał od J. M. (1) na rzecz Skarbu Państwa kwotę 705,71 zł tytułem zwrotu wydatków pokrytych tymczasowo przez Skarb Państwa.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

S. i J. M. (2) mieli ośmioro dzieci, L. G., A. S., G. M., W. M., J. M. (1) i D. M.. Postanowieniem z dnia 12 października 2012 roku wydanym w sprawie I Ns 290/12 Sąd Rejonowy w Starachowicach stwierdził, że spadek po S. M. zmarłym w dniu 15 września 1990 r. w S., na mocy ustawy nabyli żona J. M. (2) w $\frac{1}{4}$ części oraz dzieci Ł. G., A. S., G. M., W. M., J. M. (1), M. M. (2), J. M. (3) i D. M. po $\frac{3}{32}$ części każde z nich, z tym że wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne nabyła żona J. M. (2) oraz dzieci W. M., J. M. (1) i D. M. po $\frac{1}{4}$ części każde z nich.

Dnia 28 września 2003 roku zmarła w S. J. M. (2) i postanowieniem z dnia 12 października 2012 roku, wydanym w sprawie I Ns 290/12 Sąd Rejonowy w Starachowicach stwierdził, że spadek po J. M. (2) na podstawie ustawy nabyły dzieci L. G., A. S., G. M., W. M. J. M. (1), M. M. (2), D. M. oraz wnuczka M. M. (1) po $\frac{1}{8}$ części każde z nich. Tym samym postanowieniem Sąd Rejonowy stwierdził także, że spadek po W. M. zmarłym dnia 7 kwietnia 2011 roku w O. na podstawie ustawy nabyło rodzeństwo L. G., G. M., J. M. (1), M. M. (2) i D. M. oraz bratanica M. M. (1) po $\frac{1}{7}$ części każde z nich oraz siostrzeńcy K. S. i M. S. (2) po $\frac{1}{14}$ części każde z nich.

W dniu 16 stycznia 1999 r. w S. zmarł J. M. (3) i postanowieniem z dnia 7 listopada 2013 roku w sprawie II Ns 2487/13 Sąd Rejonowy w Sosnowcu stwierdził, że spadek po J. M. (3) na podstawie ustawy nabyła żona M. S. (1) i córka M. M. (1) po $\frac{1}{2}$ części każda z nich.

Postanowieniem z dnia 27 września 2013 roku w sprawie I Ns 2686/13 Sąd Rejonowy w Jarosławiu stwierdził, że spadek po A. S. zmarłej dnia 26 listopada 2013 roku w W. na podstawie ustawy nabyli mąż E. S. i synowie M. S. (2) i K. S. po $\frac{1}{3}$ części.

W skład spadku po S. oraz J. małżonkach M. wchodzi własność nieruchomości opisanych w sentencji postanowienia. Wartość opisanych nieruchomości wynosi łącznie 142.187,62 zł; w tym wartość działki (...) wraz z zabudową mieszkaniową – 79.073,32 zł, wartość działki nr (...) pod zabudowę i części rolnej – 47.012,77 zł, wartość działki (...) – 4395,64 zł, wartość działek (...) – 6.394,13 zł i wartość działki (...) – 5.311,76 zł.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Rejonowy wskazał, że krąg spadkobierców ustalono w oparciu o treść postanowienia tut. Sądu z 12 października 2012 roku w sprawie I Ns 290/12 oraz treść postanowienia Sądu Rejonowego w Sosnowcu z 7 listopada 2013 roku w sprawie II Ns 2487/13 i Sądu Rejonowego w Jarosławiu z 27 września 2013 roku w sprawie I Ns 2686/13.

Sąd ustalił w oparciu o opinię biegłego łączną wartość nieruchomości wchodzących w skład spadku na 142.187,62 zł. Nieruchomość podlegająca podziałowi stanowiła przedmiot współwłasności małżeńskiej S. M. i J. M. (2), każdemu z nich służyło w związku z tym prawo do $\frac{1}{2}$ części własności nieruchomości. Z chwilą śmierci S. M. współwłasność ustala; $\frac{1}{2}$ części własności weszła w skład spadku po nim, a druga połowa stanowiła majątek J. M. (2). J. M. (2) nabyła dodatkowo w drodze dziedziczenia po S. M. udział w wysokości $\frac{1}{4}$ w zakresie gospodarstwa rolnego. Stąd jej spadkobiercy odziedziczyli po niej łącznie udział w wysokości $\frac{5}{8}$ we własności opisywanych nieruchomości wg wyliczenia $\frac{1}{2}$ udział J. M. (2) we własności plus $\frac{1}{4}$ udział w spadku z $\frac{1}{2}$. W skład udziału spadkowego W. M. wchodzi $\frac{1}{8}$ z $\frac{5}{8}$ po matce i $\frac{1}{4}$ z $\frac{1}{2}$ po ojcu, co daje łącznie udział $\frac{13}{64}$ części masy spadkowej; w skład udziału spadkowego J. M. (1) wchodzi $\frac{1}{8}$ z $\frac{5}{8}$ po matce i $\frac{1}{4}$ z $\frac{1}{2}$ po ojcu, co daje łącznie udział w wysokości $\frac{13}{58}$ w części masy spadkowej; w skład udziału spadkowego D. M. wchodzi $\frac{1}{8}$ z $\frac{5}{8}$ po matce i $\frac{1}{4}$ z $\frac{1}{2}$ po ojcu, co daje łącznie udział w wysokości $\frac{13}{58}$ części masy spadkowej; w skład udziału G. M. wchodzi $\frac{1}{8}$ z $\frac{5}{8}$ po matce i $\frac{1}{7}$ z $\frac{13}{64}$ po bracie W. M., co daje łącznie udział $\frac{3}{28}$ części masy spadkowej; w skład udziału spadkowego L. G. wchodzi $\frac{1}{8}$ z $\frac{5}{8}$ po matce i $\frac{1}{7}$ z $\frac{13}{64}$ po bracie W. M., co daje udział w wysokości $\frac{3}{28}$ części masy spadkowej; w skład udziału spadkowego M. M. (2) wchodzi $\frac{1}{8}$ z $\frac{5}{8}$ po matce i $\frac{1}{7}$ z $\frac{13}{64}$ po bracie W. M., co daje łącznie udział w wysokości $\frac{3}{28}$ części masy spadkowej; w skład udziału spadkowego M. M. (1) wchodzi $\frac{1}{8}$ z $\frac{5}{8}$ po babce i $\frac{1}{7}$ z $\frac{13}{64}$ po wuju W. M., co daje łącznie udział w wysokości $\frac{3}{28}$ części masy spadkowej; w skład udziału spadkowego K. S. wchodzi $\frac{1}{14}$ z $\frac{13}{64}$ po

wuju W. M. co daje łącznie udział w wysokości 13/896 części masy spadkowej, w skład udziału spadkowego M. S. (2) wchodzi 1/14 z 13/64 po wuju W. M., co daje łącznie udział w wysokości 13/896 części masy spadkowej.

Sąd Rejonowy ustalił, że spadkobiercom S. i J. M. (2) służy prawo do spłaty odpowiadającej wysokości udziału wartości całego prawa. Spłaty domagali się G. M. i J. M. (1). Ich udziały przemnożono przez wartość całej nieruchomości i ustalono wysokość należnej im ze strony wnioskodawcy spłaty; odpowiadają one swa wartością wysokości należnego im udziału spadkowego. Od D. M. zasądzono na rzecz G. M. kwotę 15.234,39 zł, a na rzecz J. M. (1) kwotę 31.869,76 zł. Spłaty orzeczono bez oznaczenia terminu spłaty.

Uznano za zaspokojonych w przedmiocie dokonywanego działu spadku uczestników L. G., M. M. (2), M. M. (1), E. S., K. S., M. S. (2) i M. S. (1).

W punktach VII – IX postanowienia rozliczono koszty zwrotu wydatków pokrytych tymczasowo przez Skarb Państwa w postaci brakującej części wynagrodzenia biegłego, w łącznej kwocie 2.117,13 zł. Uznając że D. M. i uczestnicy G. M. i J. M. (1) byli w równym stopniu zainteresowani niniejszym rozstrzygnięciem, uznać należało, że każde z nich powinno jednakowo ponieść koszt wydatków pokrytych tymczasowo przez Skarb Państwa w wysokości po 705,71 zł.

Apelację od powyższego postanowienia wniósł D. M., zaskarżając je w części w zakresie pkt III, IV, VII, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 5 k.p.c. w zw. z art. 619 k.p.c. poprzez niepouczenie wnioskodawcy o możliwości rozłożenia spłaty na raty, podczas gdy sytuacja finansowa wnioskodawcy nie pozwala na jednorazową spłatę; naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 232 k.p.c. poprzez nieprzeprowadzenie dowodu z przesłuchania wnioskodawcy na okoliczność sytuacji osobistej, rodzinnej, majątkowej, rentowności nieruchomości, naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 216 § 3 k.c. w zw. z art. 212 § 3 k.c. poprzez niedoprecyzowanie przez Sąd I instancji porozumienia uczestników w zakresie rozłożenia spłat na raty.

Mając na uwadze powyższe, wnioskodawca wniósł o zmianę punktu III, IV, VII orzeczenia Sądu I instancji poprzez rozłożenie na 10 równych rat, płatnych co roku do dnia 31 grudnia kwoty spłaty wnioskodawcy na rzecz G. M., rozłożenie na 10 równych rat, płatnych co roku do dnia 31 grudnia kwoty spłaty wnioskodawcy na rzecz J. M. (1).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest nieuzasadniona.

Sąd Rejonowy poczynił słuszne ustalenia w sprawie, z którymi Sąd Okręgowy się zgadza i bierze je w całości za swoje. Na podstawie tak ustalonych faktów, dokonał prawidłowych rozważań prawnych i wydał uzasadnione rozstrzygnięcie.

Zarzuty apelacji nie są uzasadnione.

Przede wszystkim wnioski dowodowe wskazane w apelacji podlegały oddaleniu. Pisma przedłożone do apelacji nie mają waloru dokumentów w rozumieniu kodeksu postępowania cywilnego, bowiem są to kserokopie przez nikogo nie poświadczone. Zaś co do wniosku o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania wnioskodawcy, należało go uznać za spóźniony. W sprawach z zakresu prawa spadkowego sąd działa z urzędu, jednak w granicach materiału dowodowego dostarczonego przez strony, a akcent w tym zakresie położony jest na Sąd pierwszej instancji. W toku postępowania sądowego, które toczyło się od maja 2012 roku wnioskodawca nie przedstawiał żadnych dokumentów wskazujących na to, że jego warunków osobiste, rodzinne i majątkowe są szczególne, wnioskodawca deklarował spłatę uczestników już we wniosku, nie wskazując na konieczność obniżenia tych spłat czy też rozłożenia spłat na raty.

Sąd Rejonowy nie naruszył przepisów art. 5 k.p.c. w zw. z art. 619 k.p.c., ani 232 k.p.c. oraz prawa materialnego art. 216 § 3 k.p.c. w zw. z art. 212 § 3 k.p.c.

Sąd zgodnie z art. 5 k.c. może pouczać strony w koniecznym zakresie o przepisach postępowania, jednak nie ma obowiązku przedstawiania stronie wszelkich możliwych prawnych rozwiązań, w szczególności jeśli dotyczą prawa materialnego. Wynikająca z art. 5 k.p.c. powinność sądu udzielania wskazówek tylko w uzasadnionych

przypadkach zachodzi wtedy, kiedy strona z uwagi na swoją nieporadność, brak dostatecznej znajomości prawa i stopień skomplikowania sprawy nie jest w stanie zrozumieć istoty prowadzonego postępowania i podjąć w związku z tym stosownych czynności procesowych. Udzielenie pouczenia ma zapobiec wówczas nierówności między podmiotami postępowania, nie może natomiast naruszać bezstronności sądu. Jeżeli natomiast wnioskodawca, wykazał w postępowaniu aktywność, a także znajomość prawa w stopniu wskazującym na umiejętne popieranie wniosku, to zarzut uchybienia przepisom art. 5 k.p.c. w zw. z art. 619 k.p.c. zawarty w apelacji, należy uznać za niezasadny.

Zgodnie z art. 688 k.p.c. w zw. z art. 619 § 1 k.p.c. w zw. z art. 216 § 1 k.c. w postępowaniu o dział spadku, do którego stosuje się odpowiednio przepisy o zniesieniu współwłasności wysokość przysługujących współwłaścicielowi spłat ustala się stosownie do zgodnego ich porozumienia. Dopiero gdy takiego porozumienia nie ma spłaty przysługujące współwłaścicielom mogą być obniżone. Z tego przepisu wynika jasno, że w braku porozumienia Sąd ustala wysokość spłat, termin ich zapłaty, ewentualne rozłożenie na raty. Nie może zgodzić się z twierdzeniem, że Sąd z urzędu winien orzec o obniżeniu spłat czy też o rozłożeniu ich na raty, jeśli uczestnicy, w szczególności współwłaściciel, który będzie zobowiązany do spłat, nie formułuje twierdzeń w kierunku uznania, że nie jest w stanie dokonać spłaty wg ogólnych zasad, czyli w wysokości odpowiadającej wysokości udziału w spadku i jednorazowo.

Zasadą jest, że dopłaty lub spłaty przybierają postać określonej kwoty pieniężnej. W orzecznictwie wyrażono ponadto pogląd, według którego zasądzenie przez sąd dopłat i spłat bez oznaczenia terminu i sposobu ich zapłaty oraz wysokości i terminu uiszczenia odsetek samo przez się nie stanowi naruszenia art. 212 § 3 k.c. Sąd jest bowiem uprawniony do wydania w określonych okolicznościach takiego orzeczenia, które oznacza, że wymagalność zasądzonych dopłat i spłat nastąpi z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia, ich zapłata nie została rozłożona na raty i zasądzone zostały bez odsetek.

W niniejszej sprawie orzeczenie Sądu Rejonowego o spłacie od wnioskodawcy na rzecz uczestników jest prawidłowe. We wniosku wnioskodawca jednoznacznie wskazał, że wyraża zgodę na zaspokojenie spadkobierców poprzez zasądzenie na ich rzecz spłat odpowiadających wielkości ich udziałów w spadku. Wyraził więc dokładnie sposób i w zasadzie wysokość spłat, na które się godzi, nie precyzując jedynie kwoty spłaty. Na rozprawie w dniu 12 lutego 2013 roku wnioskodawca powtórzył, że deklaruje spłatę wobec osób które by się jej domagały.

W piśmie procesowym z dnia 16 stycznia 2013 roku G. M. wskazała, że wnosi o spłatę z należnej jej części. J. M. (1) na rozprawie w dniu 12 lutego 2013 roku oświadczył, że chciałby dostać spłatę.

Strony oświadczyły na rozprawie w dniu 12 marca 2013 roku że nie ustaliły kwoty spłat, dlatego wnioskują o powołanie biegłego. Ten brak ustalenia kwoty spłat nie wynikał jednak ze sporu, co do sposobu podziału nieruchomości, tylko co do niewiedzy lub niepewności w zakresie wartości nieruchomości, wchodzących w skład majątku spadkowego. Wnioskodawca ani uczestnicy nie kwestionowali wydanej w sprawie opinii, ani nie wskazali po jej przygotowaniu, swoich propozycji na kwotę spłaty. Wnioskodawca w dniu 20 czerwca 2013 roku znając już treść opinii, nie wskazywał by jego sytuacja materialna czy też inne okoliczności, uzasadniała obniżenie wysokości spłat ustalanych na podstawie wysokości udziałów w spadku. Nie wnosił także o rozłożenie spłat na raty. Sprawa później toczyła się jeszcze go 24 kwietnia 2014 roku i wnioskodawca nie zgłaszał żadnych nowych wniosków, popierając pierwotnie złożony wniosek i swoje stanowisko, a więc popierając sposób podziału i spłaty na rzecz uczestników, stosownie co do ich udziałów w spadku i wysokości majątku spadkowego. Uczestnicy także nie oponowali opinii biegłego ani wnioskowi D. M.. Dlatego też należy uznać, że wysokość jak i sposób spłat orzeczony w zaskarżonym postanowieniu zostały dokonane słuszne – zgodnie z prawem i okolicznościami sprawy. Wnioskodawca od początku wskazywał na plany prowadzenia gospodarstwa rolnego, pracuje zawodowo i nie ma żadnych podstaw by twierdzić, że spłaty wobec uczestników winny być obniżone lub rozłożone na raty.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy oddalił apelację na mocy art. 385 k.p.c. O kosztach postępowania Sąd Okręgowy rozstrzygnął w oparciu o art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

SSO B.Piwko SSO M.Bajor - Nadolska SSO S.Buras